

Sygn. akt I C 886/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Piotr Szymankiewicz

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Renata Skórska

po rozpoznaniu w dniu 29 listopada 2016 r. w Kaliszu

na rozprawie

sprawy z powództwa: E. B. i A. B.

przeciwko: (...) S.A. z siedzibą w W. (dawniej (...)S.A. z siedzibą w W.)

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego

I. Pozbawia w całości wykonalności bankowy tytuł egzekucyjny nr (...) z dnia 26 września 2013 r., wystawiony przez (...)S.A. z siedzibą w W. (obecnie (...) S.A. z siedzibą w W.) przeciwko powodom E. B. i A. B., a zaopatrzony w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 30 października 2013 r. referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w Ostrowie Wielkopolskim w sprawie I Co 2346/13.

II. Zasądza od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. solidarnie na rzecz powodów M. B. i A. B. kwotę 4.428 zł brutto tytułem nieopłaconych kosztów pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu przez adwokata M. C..

III. Nakazuje pobrać od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Kaliszu kwotę 6.729 zł tytułem nieuiszczonej opłaty sądowej.

SSO Piotr Szymankiewicz

Sygn. akt IC 886/16

UZASADNIENIE

W pozwie złożonym 20 czerwca 2016 r. powodowie E. B. i A. B. domagali się pozbawienia w całości wykonalności tytułu wykonawczego w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z dnia 26 września 2013 r., wystawionego przez (...) S.A. z siedzibą w W. (obecnie (...) S.A. z siedzibą w W.) przeciwko powodom E. B. i A. B. i zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem referendarza Sądu Rejonowego w Ostrowie Wielkopolskim z dnia 30 października 2013 r. w sprawie I Co 2346/13.

W uzasadnieniu pozwu powodowie sformułowali zarzuty, które zmierzały do zakwestionowania istnienia ich zobowiązania stwierdzonego bankowym tytułem egzekucyjnym wystawionym przez pozwanego, a mianowicie nieskuteczności wypowiedzenia umowy kredytowej z powodu dokonania tej czynności w drodze jednostronnej czynności prawnej z zastrzeżeniem warunku oraz doręczenia pisma z wypowiedzeniem umowy pod niewłaściwy adres, jak również niezwiązania powodów postanowieniami wzorca umowy kredytowej z powodu nie przedstawienia go

powodom przed zawarciem umowy i nieskuteczności zawartych w umowie klauzul korespondencyjnej i waloryzacyjnej oraz wadliwość wystawionego (...).

W odpowiedzi na pozew złożonej 29 lipca 2016 r. (karta 48) pozwany (...) S.A. z siedzibą w W. (wcześniej (...) S.A. z siedzibą w W.) ustosunkował się do zgłoszonego żądania domagając się oddalenia powództwa w całości.

Pozwany zakwestionował merytoryczne podstawy żądania pozwu uznając je za nieudowodnione i bezpodstawne. W szczególności pozwany wywodził, że zanim wypowiedział umowę kredytową, to uprzednio wezwał powodów do zapłaty powstałej zaległości w płatnościach rat kredytowych i nie zgodził się z poglądem powodów co do niedopuszczalności dokonywania jednostronnych czynności prawnokształtujących pod warunkiem. Nie podzielił też zarzutu powodów, że pismo zawierające wypowiedzenie umowy zostało wysłane pod niewłaściwy adres wskazując, że powodowie podpisując się pod umową kredytową nie kwestionowali prawidłowości wpisanego do niej adresu korespondencyjnego. Zaprzeczył też by powodowie nie mieli możliwości zapoznania się z umową przed jej zawarciem, a w konsekwencji by nie byli związani niekorzystnymi postanowieniami wzorca. W odniesieniu do podnoszonego zarzutu abuzywności kwestionowanych klauzul umownych pozwany podnosił, że sam fakt uznania abuzywności klauzuli umownej w ramach kontroli abstrakcyjnej przeprowadzonej w toku postępowania przed (...) nie powoduje automatycznie uznania, że postanowienie to jest niedozwolone w konkretnej umowie z konsumentem, do czego niezbędne jest kontrola in concreto. Tymczasem strona powodowa nie wykazała, by rozkład praw i obowiązków powodów zawarty w spornych klauzulach umownych nastąpił z naruszeniem dobrych obyczajów i w sposób rażąco naruszał ich interesy.

Postanowieniem z dnia 30 czerwca 2016 r. (karta 39) Sąd Okręgowy w Kaliszu zabezpieczył powództwo przez zawieszenie w całości postępowania egzekucyjnego w sprawie Km 245/15 prowadzonego przeciwko powodom na podstawie kwestionowanego tytułu wykonawczego.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 10 marca 2008 r. powodowie E. B. i A. B. złożyli w pozwanym Banku wnioski o udzielenie kredytu hipotecznego z przeznaczeniem na zakup lokalu mieszkalnego na rynku wtórnym. Jako walutę kredytu wskazali franki szwajcarskie. We wskazanym wniosku ujawnili trzy różne adresy w tym:

- adres zameldowania powoda w miejscowości (...) oraz adres zameldowania powódki w N. przy ul. (...),
- adres do korespondencji w miejscowości (...)
- adres kredytowanej nieruchomości w N. przy ul (...).

Powodowie podali również miejsca swojego zatrudnienia u pracodawców mających swe siedziby w S. i O.. Zdecydowali się na zaciągnięcie kredytu waloryzowanego frankiem szwajcarskim, gdyż w momencie zaciągania kredytu był on finansowo korzystniejszy, a pracownik Banku zapewniał, że rata kredytu będzie niższa niż w przypadku kredytu złotowego.

Dowód: wniosek kredytowy k. 129 – 137, zeznania powódki A. B. 00:24:38 – 00:40:36 nagrania na płycie k. 200, zeznania powoda E. B. 00:46:53 – 00:49:37 nagrania na płycie k. 200.

W momencie składania wniosku kredytowego powodowie zamieszkiwali przejściowo w miejscowości P., w gminie N. w powiecie (...), województwie (...).

Dowód: zeznania powódki A. B. 00:28:14 – 00:31:52 nagrania na płycie k. 200 zeznania powoda E. B. 00:55:44 – 00:58:31 nagrania na płycie k. 200.

W dniu 24 kwietnia 2008 r. powodowie zawarli z (...) umowę kredytu hipotecznego nr (...) z przeznaczeniem na sfinansowanie zakupu spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego położonego w N. przy ul. (...)

i prac remontowych w tym lokalu. Zgodnie z postanowieniami umowy kredyt został udzielony w złotych i był waloryzowany kursem kupna franka szwajcarskiego wg tabeli kursowej obowiązującej u pozwanego (§ 7 ust. 1 umowy). Wysokość kredytu wynosiła 100.001 zł i odpowiadała kwocie 46.462,38 franków szwajcarskich, według tabeli kursowej (...)w dniu 24 kwietnia 2008 r. (§ 1 ust. 2 - 3A umowy). Spłata kredytu została rozłożona na 360 miesięcznych rat płatnych w złotych waloryzowanych kursem sprzedaży franka szwajcarskiego według tabeli obowiązującej w (...) (§ 11 ust 4 umowy). Według postanowień umowy pisma wysłane przez Bank pod ostatni znany adres, awizowane a nie odebrane przez adresata uznawano za doręczone (§ 22 zd. 1 umowy). Skutki doręczenia wywoływało także doręczenie zastępcze, określone w art. 138 i 139 k.p.c. (§ 22 zd 2 umowy). Jeżeli kredytobiorca nie powiadomił pozwanego o zmianie adresu, a wysłane zawiadomienie wróci z adnotacją „adresat nieznan” lub podobną Bank był uprawniony do pozostawienia pisma w aktach ze skutkiem doręczenia, (§ 22 zd 3 umowy). Nadto w umowie zapisano, że w wypadku naruszenia przez kredytobiorcę warunków umowy, a w szczególności w przypadku braku spłaty rat kredytowo – odsetkowych Bank podejmie działania upominawcze z wypowiedzeniem umowy włącznie. Okres wypowiedzenia określono na 30 dni licząc od dnia doręczenia wypowiedzenia kredytobiorcom, przy czym za datę doręczenia uznano również datę powtórnego awizowania przesyłki pocztowej wysłanej pod ostatni znany bankowi adres kredytobiorcy (§ 15 umowy). W § 14 umowy nałożono na kredytobiorców obowiązek informowania Banku o zmianach danych osobowych w tym miejsca ich zamieszkania. Z kolei w § 29 umowy powodowie zostali pouczeni o ryzyku kursowym, związanym z niekorzystnymi wahaniami kursu złotego wobec walut obcych. Umowa została zawarta na podstawie przedstawionego przez Bank wzorca umownego, na treść którego powodowie nie mieli wpływu. Nie otrzymali go do wglądu przed podpisaniem umowy. Powodom nie wydano też regulaminu kredytowania, choć oboje poświadczili w umowie fakt zapoznania ich z jego istotnymi postanowieniami. Począwszy od lipca 2009 r. pozwany Bank umożliwiał spłatę zaciągniętego kredytu bezpośrednio w walucie, do czego niezbędnym było podpisanie odpowiedniego aneksu do umowy i założenie w Banku rachunku walutowego.

Dowód: umowa kredytowa k. 12 – 20, regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach MultiPlanów wraz z wzorami aneksów k. 85 – 109, zeznania powódki A. B. 00:32:25 – 00:38:41, zeznania powoda E. B. 00:46:53 – 01:01:21 nagrania na płycie k. 200.

W zawartej umowie wskazany przez powodów adres dla korespondencji został uzupełniony przez pozwanego przez dodanie do miejscowości P. kodu pocztowego „(...)”. Zgodnie z powszechnie dostępnymi informacjami w Polsce jest co najmniej 13 miejscowości o nazwie P., w samym tylko powiecie (...) są ich dwie (źródło: <https://pl.wikipedia.org/wiki/P.>). Dopisany w umowie kredytowej kod pocztowy wskazywał na miejscowość P. w województwie (...), powiecie (...).

Dowód: umowa kredytowa k. 12 – 20.

Stosowana przez Bank dyrektywa wyznaczania kursu walutowego i spreadu, wynikająca z postanowień Regulaminu powodowała, że kursy walutowe publikowane przez Bank w tabeli kursowej oraz wyznaczone przez Bank spready nie były dowolne, lecz podążały za kursami wyznaczonymi przez NBP oraz kursami rynkowymi.

Dowód: historia kursów, tabele kursowe i tabele kursowe NBP w tabelach na płycie k. 138.

Od czasu zawarcia umowy kredytowej powodowie spłacali go w ratach po 257,02 franków szwajcarskich co odpowiadało kwocie około 500 zł miesięcznie. W wypadku powstania niedopłaty spowodowanej wzrostem kursu franka Bank powiadamiał powódkę zasadniczo w formie telefonicznej. Krótco po zawarciu umowy kredytowej powodowie nabyli nowe mieszkanie i jeszcze w 2008 r. opuścili dotychczasowe mieszkanie w P. przeprowadzając się do zakupionego lokalu w N.. W mieszkaniu w P. nie pozostał nikt z rodziny powodów. Powodowie nie powiadomili Banku o zmianie miejsca zamieszkania, aczkolwiek dalsza korespondencja z Banku kierowana do powódki, a dotycząca głównie niedopłat kwot ratalnych w złotych spowodowana zmianą kursu frank, była dostarczana na adres jej byłego zameldowania w N., gdzie nadal zamieszkiwali jej rodzice.

Dowód: harmonogram spłaty kredyt k. 213 – 217, zeznania powódki A. B. 00:31:52 - 00:38:41 nagrania na płycie k. 200, zeznania powoda 00:49:37 – 01:03:57 nagrania na płycie k. 200, zeznania powoda E. B. 00:55:44 – 00:58:31 nagrania na płycie k. 200.

Powodowie spłacali kredyt w niepełnych ratach do września 2011 r. to jest do momentu utraty pracy przez powoda.

Dowód: rzeczywisty harmonogram spłat kredytu k. 218 – 219, zeznania powódki A. B. 00:40:45 – 00:45:45 nagrania na płycie k. 200, zeznania powoda E. B. 00:49:37 – 00:55:05 nagrania na płycie k. 200.

Pismami skierowanymi do powodów w dniu 16 lipca 2011 r. Bank wezwał ich do zapłaty w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania kwoty 342,35 franków szwajcarskich pod rygorem wypowiedzenia umowy. Bank zastrzegł, że w przypadku braku spłaty określonej w piśmie należności w wyznaczonym terminie tygodniowym pisma zostaną potraktowane jako wypowiedzenie umowy kredytowej. Pisma z wezwaniami do zapłaty zostały wysłane na adres (...), (...)-(...) P., koło W. i pomimo awizowania nie zostały podjęte przez powodów. Po zwrocie wyżej wymienionych pism do nadawcy pozwany nie podejmował dalszych prób ich doręczenia na kolejne adresy wskazane w umowie. Dopiero pismem z dnia 13 lutego 2013 r. wysłanym już na wskazany w umowie adres zameldowania powódki w N., Bank wezwał ją do spłaty wypowiedzianego już kredytu w łącznej kwocie 36.136,02 franków szwajcarskich. Powód E. B. nie otrzymał żadnych pism z Banku dotyczących wezwania do zapłaty, czy też wypowiedzenia umowy.

Dowód: wezwania do zapłaty wraz z dowodami nadania i awizowania korespondencji na k. 24 – 29 akt I Co 2346/13 S.R. w Ostrowie Wielkopolskim, przedsądowe wezwanie do zapłaty k. 27, zeznania powódki A. B. 00:38:41 – 00:40:45 nagrania na płycie k. 200, zeznania powoda E. B. 00:55:05 – 01:05:44 nagrania na płycie k. 200.

W dniu 18 października 2012 r. (...) S.A. z siedzibą w W. wypłacił pozwanemu kwotę 34.745,87 zł w oparciu o generalną umowę ubezpieczenia niskiego wkładu w kredytach hipotecznych i kredytach w linii zabezpieczonych hipoteką zawartej w dniu 25 lipca 2007 r. Dokonana wpłata została zarachowana na dług powodów po jej przeliczeniu na franki szwajcarskie według kursu walutowego obowiązującego w Banku w dniu 18 października 2012 r.

Dowód: oświadczenie Banku k. 221.

W dniu 26 września 2013 roku (...) wystawił bankowy tytuł egzekucyjny Nr (...) stwierdzający istnienie po stronie Banku wymagalnego od dnia 12 lutego 2012 r. zobowiązania powodów w łącznej wysokości 134.561,29 zł obejmującej 123.134,52 zł należności głównej i 11.426,77 zł odsetek umownych za okres od 17 grudnia 2010 r. do 2 października 2013 r. oraz odsetek umownych od tych kwot.

Dowód: bankowy tytuł egzekucyjny k. 28.

Postanowieniem referendarza Sądu Rejonowego w Ostrowie Wielkopolskim z dnia 30 października 2013 r. wskazanemu bankowemu tytułowi egzekucyjnemu nadano sądową klauzulę wykonalności.

Dowód: postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności na k. 34 akt I Co 2346/13 S.R. w Ostrowie Wielkopolskim.

Na podstawie tak uzyskanego tytułu wykonawczego Bank wszczął przeciwko powodom postępowanie egzekucyjne. W dniu 28 stycznia 2014 r. komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Ostrowie Wielkopolskim w sprawie Km 245/14 zawiadomił powodów o wszczęciu egzekucji ze wszystkich składników majątkowych powodów, a w dniu 2 czerwca 2016 r. doręczył im protokół opisu i oszacowania nieruchomości wraz z operatem szacunkowym kredytowanej nieruchomości. Równoległe prowadzono egzekucje do wynagrodzenia za pracę obojga powodów.

Dowód: pisma komornika k. 31 – 32, zeznania powoda A. B. 01:05:44 – 01:07:31 nagrania na płycie k. 200.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o materiał dowodowy zgromadzony w aktach sprawy, w szczególności na podstawie dokumentów przedłożonych przez strony, których autentyczność i wiarygodność nie była przez strony kwestionowana i jednocześnie nie budziła wątpliwości Sądu co do ich prawdziwości.

W rozpoznawanej sprawie nie występował spór co do faktu zawarcia umowy kredytowej, jej treści oraz braku regularnych spłat przez powodów udzielonego im kredytu, aż do ich ostatecznego zaprzestania od października 2011 r. Istota sporu koncentrowała się co do zasady wokół zagadnień prawnych (dotyczących skuteczności i ważności dokonanego wypowiedzenia umowy tudzież abuzywności niektórych jej klauzul), co powodowało, że dowody zaoferowane przez strony Sąd uznał zasadniczo za wiarygodne.

Sąd nie dał wiary zeznaniom powodów, że nie zostali poinformowani o ryzyku kursowym, gdyż przeczy temu zapis § 29 umowy kredytowej podpisanej przez powodów, w której stosowne pouczenie się znalazło.

Sąd uznał też za zbędne prowadzenie dowodu z zeznań świadka Ł. Z. na okoliczność, że jako pracownik Banku nie zapisał we wniosku kredytowym podanego przez powodów kodu pocztowego miejscowości P.. Okoliczność ta wobec jednoznacznej treści wniosku kredytowego była bowiem bezsporna.

Mając na uwadze tak poczynione ustalenia Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Roszczenie powodów zgłoszone w pozwie dotyczyło pozbawienia w całości wykonalności bankowego tytułu wykonawczego wystawionego przez pozwanego. Wytoczone powództwo miało więc charakter powództwa opozycyjnego przewidzianego w art. 840 k.p.c., przy czym za podstawę prawną powództwa uznać trzeba przepis zawarty w art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. Zgodnie z jego treścią - dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu.

W rozpoznawanej sprawie powodowie powoływali się na trojakiemu rodzaju zarzuty, które zmierzały do zakwestionowania istnienia ich zobowiązań stwierdzonych w bankowym tytule egzekucyjnym wystawionym przez pozwaną. Po pierwsze, kwestionowali oni skuteczność wypowiedzenia umowy kredytowej wywodząc, że pismo zawierające wypowiedzenie zostało skierowane pod adres dla korespondencji niewskazany nigdy przez powodów. Po drugie podnosili, że nawet w przypadku uznania skuteczności tak dokonanego doręczenia nie rodzi ono skutków prawnych, jako że wypowiedzenie zostało dokonane pod warunkiem, gdy tymczasem za dominujący uznać należy pogląd, w myśl którego wypowiedzenie umowy nie może być dokonane z zastrzeżeniem warunku. Po trzecie wreszcie, powodowie powoływali się na abuzywność tych klauzul umownych, które przewidywały indeksowanie udzielonego kredytu w walucie obcej oraz konstruowały obowiązek spłaty rat kredytu bankowego po kursie franka szwajcarskiego ustalonym przez bank, a także postanowień dotyczących skuteczności doręczenia zastępczego pism kierowanych przez bank do powodów.

Zgodnie z przepisami art. 96 i 97 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1376 ze zm.), roszczenie objęte bankowym tytułem egzekucyjnym musi być m. in. wykonalne i wynikać z czynności bankowej podjętej z bankiem przez dłużnika. Skuteczność któregoś z formułowanych przez powodów zarzutów skierowanych w stosunku do bankowego tytułu egzekucyjnego, musiałaby więc prowadzić do uwzględnienia powództwa (przynajmniej w części), albowiem zarówno brak wymagalności kwoty wskazanej w bankowym tytule egzekucyjnym, czy niezasadne zawyżenie tej kwoty w istocie prowadziłyby do wykazania braku zobowiązania (w całości bądź w określonym zakresie) stwierdzonego tytułem egzekucyjnym.

Przystępując do analizy poszczególnych zarzutów zgłoszonych przez powodów wskazać w pierwszej kolejności należy, że jeżeli pozwany chciał wypowiedzieć umowę w oparciu o § 15 ust 1 umowy miał kredytowej, to miał obowiązek

wdrożyć procedurę upominawczą polegającą w pierwszej kolejności na wezwaniu powodów do zapłaty, a następnie po bezskutecznym upływie terminu do zapłaty winien złożyć oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy. Bezspornym w sprawie było, że czynności tej pozwany dokonał w ramach jednego pisma z dnia 16 lipca 2011 r., w którym Bank wezwał ich do zapłaty w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania kwoty 342,35 franków szwajcarskich pod rygorem wypowiedzenia umowy. Równocześnie Bank zastrzegł, że w przypadku braku spłaty określonej w piśmie należności w wyznaczonym terminie tygodniowym pisma zostaną potraktowane jako wypowiedzenie umowy kredytowej. Choć pozwany nie użył sformułowania o wypowiedzeniu warunkowym, to w taki sposób należało odczytywać użyte w piśmie sformułowanie.

Jak wynika z art. 89 k.c. warunkiem jest zdarzenie przyszłe i niepewne, od którego można uzależnić powstanie (warunek zawieszający) lub ustanie (warunek rozwiązujący) skutków prawnych. Zarówno w orzecznictwie SN, jak i w doktrynie, nie ma jednolitości poglądów w kwestii możliwości uznania za warunek w rozumieniu art. 89 k.c. spełnienia świadczenia.

Zgodnie z jednym nurtem orzecznictwa i doktryny uznaje się, że warunek w rozumieniu art. 89 k.c. musi być przez strony ustanowiony, a przyszłe i niepewne zdarzenie nie może należeć do zobowiązania dłużnika zaciągniętego w danym stosunku prawnym i całkowicie od jego woli uzależnione. Akcentuje się, że nie może to być zastrzeżenie objęte treścią czynności prawnej. Stanowisko takie zostało wyrażone m.in. w postanowieniu SN z 05.03.1999 r. (I CKN 1069/98, OSNC Nr 9/1999, poz. 160), w wyrokach z 05.06.2002 r. (II CKN 701/00, OSP Nr 10/2003, poz. 124) i w wyrokach z 11.10.2002 r. (I CKN 1044/00), z 10.04.2003 r. (II CKN 1335/00), z 19.02.2004 r. (IV CK 69/03), z 10.06.2005 r. (II CK 712/04), z 24.06.2004 r. (V CK 799/04).

Drugi nurt orzecznictwa i doktryny wyraża odmienne stanowisko, zgodnie z którym spłata określonej należności przez dłużnika może być traktowana jako warunek w rozumieniu przytoczonego przepisu. Dla uzasadnienia tego stanowiska wskazuje się, że spełnienie świadczenia należy traktować jako odrębne od dokonania czynności prawnej zdarzenie, które nie zawsze zależy od woli dłużnika. Podnosi się, że ustawodawca traktuje uiszczenie ceny za warunek zawieszający, po spełnieniu którego własność sprzedanej rzeczy przechodzi na kupującego (art. 589 k.c.) oraz, że nie ma uzasadnienia dla odmiennego traktowania spłaty wierzytelności w przypadku umów innych niż sprzedaż, w których od zdarzenia tego uzależniono wystąpienie lub ustanie skutków prawnych. Pogląd ten znalazł wyraz w wyrokach SN z 08.03.2002 r. (III CKN 748/00, OSNC Nr 3/2003, poz. 33), z 09.10.2003 r. (V CK 285/02, niepubl.), a także w wyroku z 26.09.2007 r. (V CSK 118/07, OSP Nr 12/2008, poz. 125), w którym SN wskazał, że każde zdarzenie, które jest przyszłe i niepewne, może według treści art. 89 k.c. stanowić warunek, w szczególności może dotyczyć to wykonania lub niewykonania zobowiązania przez dłużnika. W wyroku z 31.03.2005 r. (V CK 490/04, niepubl.) SN stwierdził, że niewykonanie umowy jest nie tylko wynikiem woli dłużnika, lecz z reguły rezultatem wielu różnych okoliczności, przez co może być w określonej sytuacji warunkiem rozwiązującym. Pogląd ten podzielił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 marca 2011 r., IV CSK 358/10 (OSNC 2011, nr 12, poz. 136), w którym stanął na stanowisku, że spełnienie lub niespełnienie świadczenia może być traktowane jako warunek w rozumieniu art. 89 k.c. Zapłata nie zawsze jest bowiem zdarzeniem całkowicie zależnym od woli dłużnika.

Kwestia czy doszło w niniejszej sprawie do skutecznego wypowiedzenia powodowi umowy kredytu była kluczowa dla jej rozstrzygnięcia. Rozstrzygając wątpliwości powstające na tle powołanych rozbieżności w wykładni przepisu art. 89 k.c. Sąd miał na uwadze, że wypowiedzenie umowy jest prawem kształtującym, które realizowane jest przez oświadczenie złożone drugiej stronie umowy (art. 61 k.c.). Z uwagi na szczególne skutki wypowiedzenia, do których należy rozwiązanie węzła obligacyjnego, Sąd rozpoznający niniejszą sprawę przychylił się do tego nurtu orzecznictwa, zgodnie z którym zachowanie polegające na złożeniu oświadczenia o wypowiedzeniu umowy nie powinno pozostawiać żadnych wątpliwości co do prawidłowości jego złożenia. Tak więc za prawidłowe wypowiedzenie umowy kredytu nie może być uznane pismo pozwanego z dnia 16 lipca 2011 r., zatytułowane „wezwanie do zapłaty”, w którym pozwany stwierdza „w przypadku braku spłaty zadłużenia w określonym powyżej terminie pismo niniejsze należy traktować jako wypowiedzenie umowy przez Bank”.

Nawet przyjęcie, że pozwany zmierzał do wypowiedzenia umowy nie oznacza jeszcze, że czynność taka była prawidłowa i skuteczna. Zgodnie z brzmieniem art. 60 k.c. wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny. Przepis ten stanowi wprost, że oświadczenie woli jest tożsame z zachowaniem się osoby, od której oświadczenie woli ma pochodzić. Zaniechanie jednego podmiotu nie może być rozumiane jako złożenie oświadczenia woli przez inny zupełnie niezależny podmiot, zwłaszcza gdy podmiotem tym jest — jak w przedmiotowej sprawie — konsument.

Sprzeczność klauzuli zastosowanej przez Bank w piśmie 16 lipca 2011 r. z zasadą autonomii woli i rozumieniem pojęcia „oświadczenia woli” jest oczywista. Klauzula ta przewiduje bowiem, że samo tylko bierne zachowanie się kredytobiorców, polegające na zaniechaniu zapłaty w określonym terminie, poczytuje się pozwanemu za złożenie oświadczenia woli o wypowiedzeniu umowy, a co więcej powodowie są tym samym „zawiadomieni” o „wypowiedzeniu” umowy. Taki zapis stoi w sprzeczności z fundamentalnymi zasadami prawa cywilnego, w szczególności dotyczącymi sposoby wyrażania woli osoby dokonującej czynności prawnej. Treść pism pozwanego z dnia 17 lipca nie daje jasności, co do jego sensu. Wiadomym jest, że pozwany wezwał powodów do zapłaty. Dalsza natomiast część tego oświadczenia nie pozwala na wyprowadzenie wniosku, że znajduje się w nim także element wypowiedzenia umowy. Z tak sformułowanego oświadczenia pozwanego, nie sposób wywnioskować chociażby tego, w jakiej dacie umowa ulega rozwiązaniu, tj. w jaki sposób liczyć należy okres jej wypowiedzenia. Jasny i jednoznaczny w omawianych pismach pozwanego jest jedynie przekaz obejmujący informację w zakresie wezwania powodów do zapłaty, a także w zakresie terminu w jakim kredytobiorcy obowiązani są spełnić swoje świadczenie.

Wobec powyższego zastosowana przez pozwanego w piśmie z 16 lipca 2011 r. klauzula, jako sprzeczna z prawem, nie może wywołać skutku w postaci rozwiązania umowy kredytu z powodami (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2006 r., sygn. IV CK 411/05, wyrok SA w Gdańsku z dnia 11 marca 2014 roku, sygn. akt I ACa 812/13, wyrok SA w Szczecinie z dnia 14 maja 2015 r., sygn. akt I ACa 16/15).

Niezależnie od powyższego wskazać należy, iż wskazane pismo Banku z 16 lipca 2011 r. nie zostało skutecznie doręczone powodom, gdyż zostało wysłane pod adres błędnie zapisany w umowie przez samego pozwanego. Powodowie wskazywali jako swój adres do korespondencji (...), przy czym na podstawie okoliczności sprawy nie może budzić wątpliwości, że chodziło im o P. w gminie N. w powiecie (...), a nie P. koło W., w którym nigdy nie zamieszkiwali i oddalony od ich miejsca pracy o kilkaset kilometrów.

Z powszechnie dostępnych informacji wynika, że miejscowości o nazwie P. jest w Polsce co najmniej 13, w tym w samym powiecie (...) są ich dwie. W umowie kredytowej wskazano miejscowość P. w województwie (...) powiecie (...), na co wskazuje dopisany kod pocztowy. Dopisanie niewłaściwego, przypadkowo dobranego kodu pocztowego miejscowości stanowiącej adres dla korespondencji było dziełem pracownika Banku i to całkowicie nieprofesjonalnym. Wprawdzie obowiązkiem kredytobiorców było zapoznanie się z treścią umowy i zgłoszenie ewentualnych błędów w tym również dotyczących danych personalnych, nie zmienia to jednak faktu, że o ile powodowie nie wykazali się należyłą starannością, to już działanie pozwanego należy ocenić w kategoriach działania zawinionego.

Postępowanie prowadzone w sprawie niniejszej musi prowadzić do stwierdzenia, że działania pozwanego Banku w tym zakresie byłoby zgodne z umową i jak najbardziej prawidłowe, gdyby nie fakt zupełnie dowolnego uzupełnienia adresu korespondencyjnego powodów całkowicie wypaczającego miejsce, w którym mogli oczekiwać na ewentualną korespondencję. Z tego też powodu w sprawie nie mogło mieć zastosowanie postanowienie § 22 umowy mówiące o skuteczności doręczenia korespondencji pod ostatnio znanym Bankowi adresem kredytobiorcy.

Istotnym w okolicznościach sprawy pozostaje też fakt, że w związku z innymi czynnościami podejmowanymi przez Bank znajdował on właściwą drogę korespondencyjnego, czy też telefonicznego dotarcia do powodów przy posłużeniu się pozostałymi adresami ujawnionymi przez powodów w postaci adresu zameldowania, czy też adresu nabytego w celach mieszkaniowych lokalu, względnie też numeru telefonu powódki. Uznać zatem należy, że nie zostały spełnione

warunki określone w art. 61 § 1 k.c. pozwalające przyjąć, by powodom skutecznie doręczono wypowiedzenie umowy kredytowej.

Reasumując tą część wywodów stwierdzić należy, że w sprawie nie doszło do prawidłowego, a zatem i skutecznego wypowiedzenia umowy kredytowej przez bank, przez co roszczenie banku o zapłatę całej niespłaconej części kredytu nie stało się wymagalne, a zatem nie było podstaw do wystawienia przez pozwanego bankowego tytułu egzekucyjnego.

Już z tej przyczyny powództwo podlegało uwzględnieniu w całości.

W tej sytuacji odnosząc się już tylko po krótko do pozostałych zarzutów sformułowanych przez powodów zauważyć należy, że zasadnym okazał się również podniesionych przez nich zarzut odnoszący się do abuzywnego charakteru tych postanowień umownych, które zawierały klauzulę waloryzacyjną.

Zgodnie z art. 358¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2). Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§ 4).

W niniejszej sprawie strony zawarły umowę o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych, określoną przez pozwaną nazwą (...). Z faktu tego oraz z przedłożonego regulaminu kredytowania wynika, że umowa o kredyt stanowiła w istocie przygotowany przez bank gotowy produkt, a zatem musiała opierać się na zaproponowanym przez niego wzorcu umownym. Z okoliczności sprawy, a w szczególności z zeznań powodów wynikało, że w negocjacjach z bankiem rozważali kwestię zaciągnięcia kredytu złotowego. Za kredytem walutowym, który ostatecznie przybrał charakter kredytu denominowanego w walucie obcej zdecydowały korzystniejsze dla powodów warunki finansowe. Oczywistym jest zatem, że sam fakt wyboru rodzaju kredytu (oraz wielkości tego kredytu wyrażonej w złotych polskich) musiał być między stronami uzgodniony indywidualnie.

Tym niemniej należało podzielić sformułowany przez powodów zarzut abuzywności klauzul waloryzacyjnych zawartych w § 7 ust. 1 i § 11 ust. 4 umowy, postanowienia te bowiem kształtują prawa i obowiązki kredytobiorców w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszają ich interesy. Z pierwszego z przywołanych postanowień wynika, że kwota kredytu udzielonego powodom w złotych polskich jest przeliczona na franki szwajcarskie według kursu kupna tej waluty określonego na podstawie jej kursu z tabeli kursowej (...)S.A. z dnia i godziny uruchomienia kredytu. Z kolei z drugiego z postanowień wynika, że rata kredytu spłacana jest przez klientów w złotych polskich, po uprzednim przeliczeniu raty według kursu sprzedaży franków szwajcarskich z tabeli kursowej (...), obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50. Jednocześnie, zgodnie z § 11 ust. 2 umowy, harmonogram spłaty rat kredytu był sporządzony we frankach szwajcarskich, zatem spłata konkretnej raty w danym dniu wymagała wykonania operacji przeliczenia wyrażonej we frankach raty na złote polskie, zgodnie z postanowieniem § 11 ust. 4 umowy. W ten sposób zatem pozwany przyznał sobie prawo do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego poprzez wyznaczanie w tabelach kursowych kursu sprzedaży franka szwajcarskiego. Jednocześnie prawo banku do ustalania kursu waluty w świetle zawartej przez strony umowy nie doznawało żadnych formalnych ograniczeń, w umowie nie wskazano bowiem kryteriów kształtowania kursu. W szczególności postanowienia umowy nie przewidywały, aby aktualny kurs franka szwajcarskiego ustalony przez bank pozostawał w określonej relacji do aktualnego kursu tej waluty ukształtowanego przez rynek walutowy, lub np. w określonej relacji do kursu średniego waluty publikowanego przez NBP.

W tym miejscu trzeba zaznaczyć, że klauzula analogiczna do tej wyrażonej w § 11 ust. 4 umowy zawartej przez strony, była przedmiotem kontroli pod kątem uznania jej za niedozwolone postanowienie wzorca umowy, w postępowaniu toczącym się przed Sądem Okręgowym w Warszawie – Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w sprawie o sygn. akt: XVII AmC 1531/09. W przedmiotowej sprawie za niedozwolone uznano postanowienie o treści: Raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...)S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50, stosowane przez pozwanego (...) S.A. we wzorcach umów. W dniu 8 maja 2014 roku przedmiotowa klauzula została wpisana do prowadzonego przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta rejestru klauzul niedozwolonych, a zatem od tego momentu, zgodnie z art. 479⁽⁴³⁾ k.p.c. przedmiotowy wyrok stał się skuteczny wobec osób trzecich.

W doktrynie i orzecznictwie sporny jest zakres związania osób trzecich wyrokiem, na podstawie którego doszło do wpisania określonej klauzuli jako niedozwolonej do rejestru klauzul niedozwolonych. W realiach rozpoznawanej sprawy istotnym pozostaje jednak to, że w postępowaniu toczącym się przed Sądem Okręgowym w Warszawie – Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie o sygn. akt: XVII AmC 1531/09, zapadł wyrok w sprawie przeciwko temu samemu pozwanemu, który jest pozwanym w niniejszej sprawie i w stosunku do klauzuli umownej o tej samej treści. Zdaniem Sądu w takim układzie faktycznym należy podzielić stanowisko, zgodnie z którym pomiędzy sprawą o uznanie postanowień wzorca za niedozwolone (kontrola abstrakcyjna) a incydentalną kontrolą wzorca umowy występuje prejudycjalność w szerokim znaczeniu. W przypadku istnienia prawomocnego wyroku uznającego postanowienie wzorca umownego za niedozwolone, które zostały wpisane do rejestru klauzul abuzywnych, sąd, dokonując kontroli incydentalnej wzorca umownego, nie może samodzielnie rozstrzygać co do tych samych postanowień wzorca. Stanowisko takie wynika z faktu, iż przepisy art. 385¹ k.c. stanowią materialnoprawną podstawę oceny kontrolowanych postanowień, zarówno w toku procedury kontroli abstrakcyjnej, wyznaczonej przez przepisy art. 479³⁶ – 479⁴⁶ k.p.c., jak i w toku kontroli incydentalnej, a zatem również ten przepis musi być traktowany jako wyznaczający jedną, adekwatną dla obu trybów kontroli, sankcję za zastosowanie niedozwolonego postanowienia umownego. Sankcja ta została określona w art. 385¹ § 1 k.c. i wyraża się w niezwiązaniu kontrahenta niedozwolonymi postanowieniami umownymi, powstaje z mocy samego prawa i z tego powodu wywiera skutki *ex tunc*. Zatem stwierdzenie uznania wzorca umownego za niedozwolony w ramach kontroli abstrakcyjnej stanowi prejudycat dla analogicznego rozstrzygnięcia przeprowadzanego w ramach kontroli incydentalnej (tak: Prawo zobowiązań – część ogólna, System Prawa Prywatnego t. 5, Legalis 2014).

Z powyższych względów sąd uznał, że postanowienie § 11 ust. 4 umowy jest niedozwolonym postanowieniem umownym i nie wiąże powodów w umowie z pozwaną. Podobne wnioski należało wysnuć w stosunku do postanowienia zawartego w § 7 ust. 1 umowy. Skoro bowiem postanowienie to przewidywało waloryzację kredytu na dzień i godzinę jego uruchomienia według kursu franka szwajcarskiego ustalonego w tabeli (...)S.A. i bez podania precyzyjnych reguł sposobu ustalania tego kursu, oznacza to, że można odnieść do niego wszystkie powyższe argumenty dotyczące dowolności w ustalaniu przedmiotowego kursu przez bank. Zatem również postanowienie wskazane w § 7 ust. 1 umowy musi być uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interesy powodów.

W konsekwencji należało przyjąć, że w umowie stron powodowie nie byli związani tymi jej postanowieniami, z których wynikała konieczność indeksacji waluty kredytu za pośrednictwem franka szwajcarskiego. Podkreślenia wszelako wymaga, że umowa kredytowa nie była nieważna i w pozostałym zakresie wiąże strony, w doktrynie bowiem zgodnie przyjmuje się, że sankcja wskazana w art. 385¹ k.c. wyłącza możliwość zastosowania art. 58 k.c. Skuteczność podniesionego przez stronę powodową zarzutu musiała więc prowadzić do konkluzji, iż na mocy przedmiotowej umowy (oraz w wyniku jej nieskutecznego wypowiedzenia) nie była ona zobowiązana do zwrotu na rzecz banku takiej kwoty, jaka wynikała z treści wystawionego bankowego tytułu egzekucyjnego, albowiem postanowienia umowy przewidujące indeksowanie udzielonego kredytu według kursu franka szwajcarskiego zgodnego z tabelą walut ustalaną przez pozwanego, nie wiązały stron.

Odrębną kwestią pozostawało to, według jakich zasad winno nastąpić wyliczenie wartości kredytu już spłaconego przez powodów – czy zapłacone na rzecz banku kwoty w złotych należałyby wprost zaliczać na poczet rat kredytowych, czy też należałyby przeliczać raty podane w harmonogramie spłat kredytu we frankach szwajcarskich, zgodnie ze średnim kursem franka publikowanym na dzień spłaty przez NBP. Wobec braku pełnego materiału dowodowego i braku aktywności pozwanego w tym zakresie niemożliwe było jednoznaczne przesądzenie tej kwestii.

Uznanie nieskuteczności wypowiedzenia umowy kredytowej z powodu naruszenia przepisów art. 89 i 60 k.c. czyniło zbędnym czynienie rozważań odnośnie abuzywności klauzuli korespondencji.

Uwzględniając podniesione okoliczności faktyczne i prawne orzeczono jak w punkcie I sentencji wyroku.

O kosztach należnych powodom rozstrzygnięto na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800).

O kosztach należnych Skarbowi Państwa z tytułu nieuiszczonej opłaty sądowej orzeczono na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

(tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 623).

SSO Piotr Szymankiewicz